

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА**

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДО ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ,
САМОСТІЙНОЇ ТА КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ
З ДИСЦИПЛІНИ**

ОРГАНІЗАЦІЯ УПРАВЛІННЯ В ЕКОЛОГІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

*(для студентів 4 курсу заочної форми навчання за напрямом
підготовки 6.040106 „Екологія, охорона навколишнього середовища
та збалансоване природокористування”)*

Методичні вказівки до проведення практичних занять, самостійної та контрольної роботи з дисципліни «Організація управління в екологічній діяльності» (для студентів 4 курсу заочної форми навчання за напрямом підготовки 6.040106 „Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування”) / Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова; уклад.: Н. О. Телюра. – Х. : ХНУМГ, 2013. – 10 с.

Укладач Н. О. Телюра

Рецензент: д. т. н., проф. Стольберг Ф. В.

Затверджено кафедрою інженерної екології міст,
протокол № 7 від 11.01.2012 р.

1 МЕТА, ПРЕДМЕТ І МІСЦЕ ДИСЦИПЛІНИ У СТРУКТУРНО – ЛОГІЧНІЙ СХЕМІ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРА

Мета викладання навчальної дисципліни „Організація управління в екологічній діяльності” – дати майбутньому спеціалісту-екологу на основі теорії управління цілісну уяву про систему державного управління в екології на локальному, регіональному, державному і на міжнародному рівнях з урахуванням програми сталого розвитку всіх рівнів.

Предметом вивчення дисципліни є інструменти й механізми управління природоохоронною діяльністю на національному рівні й у світовій практиці, програми сталого розвитку всіх рівнів, соціальні компоненти й індикатори сталого розвитку.

Таблиця 1 – Місце дисципліни у структурно-логічній схемі підготовки бакалавра

Перелік дисциплін, на які безпосередньо спирається вивчення даної дисципліни	Перелік дисциплін, вивчення яких безпосередньо спирається на дану дисципліну
1. Ділова українська мова 2. Гідрологія 3. Геологія з основами геоморфології 4. Метеорологія і кліматологія 5. Екологічне право і експертиза 6. Моніторинг довкілля	1. Моделювання і прогнозування стану довкілля 2. Прикладна фітоекологія 3. Основи утилізації відходів 4. Інформаційні технології управління

2 ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ (ЗМІСТ) ДИСЦИПЛІНИ

Модуль 1 Організація управління в екологічній діяльності

ЗМ 1.1 МЕТОДОЛОГІЧНА ОСНОВА УПРАВЛІННЯ; ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ

1. Предмет, цілі та методи управління. Класифікація цілей. Класифікація методів.
2. Принципи та функції управління. Типи класифікацій функцій управління. Кадри управління. Їх класифікація та вимоги до них. Апарат і компетенція управління.
3. Процес та структура управління. Принципи побудови структури управління.

ЗМ 1.2 СТРУКТУРА УПРАВЛІННЯ; ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ЕКОЛОГІЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ В УКРАЇНІ

1. Поняття та перелік функцій державного управління у сфері екології. Перелік функцій управління в екології.
2. Контроль управління якістю природного середовища. Завдання та організація контрольних служб охорони навколишнього середовища на обласному рівні в Україні. Контроль за дотриманням норм і правил раціонального природокористування різними організаціями, установами, юридичними та фізичними особами незалежно від підпорядкування.
3. Система спостережень та структура системи спостережень за станом навколишнього середовища України.

ЗМ 1.3 ПРОЦЕС УПРАВЛІННЯ; МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД В УПРАВЛІННІ НАВКОЛИШНІМ ПРИРОДНИМ СЕРЕДОВИЩЕМ

1. Стандарти серії ISO 14 000. Проведення первинного екологічного аналізу.
2. Загальні вимоги до системи управління навколишнім середовищем.
3. Управління екологічною діяльністю в країнах світу.

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ (ІНДЗ)

Програмою дисципліни передбачено виконання індивідуального завдання для студентів заочної форми навчання – **контрольної роботи**.

Тема контрольної роботи „Організація управління в екологічній діяльності”.

Мета контрольної роботи – оволодіння і закріплення студентами заочної форми навчання навичок самостійної роботи з основною та додатковою літературою.

Оформлюється контрольна робота на стандартних аркушах формату А4. За першою титульною сторінкою, яка не нумерується, розміщується зміст роботи. Текстова частина роботи повинна обов’язково містити посилання на використані джерела, перелік яких надається в кінці роботи. Шрифт Times New Roman, розмір шрифту 12, міжрядковий інтервал 1,0. Обсяг роботи складає до 20 друкованих сторінок.

Позитивна оцінка за контрольну роботу ставиться у випадку обґрунтованої, повної відповіді та відповідного захисту контрольної роботи студентом. Захищена робота є допуском до заліку. Контрольна робота розрахована на 10 годин за рахунок самостійної роботи.

ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

Студент повинен визначити тему контрольної роботи згідно з першою буквою свого прізвища (табл. 2.). Подати контрольну роботу на перевірку викладачеві студент повинен на початку сесії.

Таблиця 2 – Темы контрольних робіт

Перша літера прізвища студента	Тема контрольної роботи	Рекомендації щодо змісту контрольної роботи
А, Б	Система спостережень за станом навколишнього природного середовища України	Визначення поняття «моніторинг», «система спостережень за станом довкілля». Структура системи спостережень. Компетенція та структура десяти міністерств та відомств, які здійснюють спостереження за станом природних ресурсів України
В, Г	Завдання та організація контрольних служб охорони НПС на обласному рівні в Україні	Поняття «контроль», «функції контролю», «структура». Перелік спеціально уповноважених державних органів у галузі охорони НПС та використання природних ресурсів, до компетенції яких входить функція контролю. Завдання кожного із вищезазначених органів. Організаційна структура контрольних служб охорони НПС на обласному рівні. Принципи організації районної служби охорони НПС. Основні завдання Інспекції, основні права Інспекції, повноваження начальника Інспекції, утворення колегії, структура Інспекції, фінансування Інспекції

Д, Є, Е	Управління в галузі охорони та використання водних об'єктів	Загальна характеристика водних ресурсів України, водоресурсний потенціал України. Екологічний стан водних об'єктів. Водоспоживання, водокористування та водовідведення. Охорона водних ресурсів від виснаження та забруднення (поняття, мета). Природоохоронне управління водними ресурсами (поняття, мета, категорії водокористувачів /водоспоживачів). Органи управління в галузі охорони та використання водних ресурсів відповідно до чинного законодавства України. Екологічна стандартизація та нормування. Державний облік, кадастр і моніторинг води. Державний водний кадастр. Економічний механізм регулювання водокористування. Порушення водного законодавства
Ж, З, І, Ї, И, К, Л, М	Управління в галузі охорони атмосферного повітря	Стан атмосферного повітря України. Державний облік у галузі охорони атмосферного повітря. Моніторинг у галузі охорони атмосферного повітря (поняття, мета, порядок організації та проведення). Стандартизація і нормування в галузі охорони атмосферного повітря (поняття, мета, нормативи в галузі охорони атмосферного повітря, нормативи екологічної безпеки атмосферного повітря, нормативи гранично допустимого викиду забруднюючої речовини стаціонарного джерела; норматив гранично допустимого впливу фізичних та біологічних факторів стаціонарних джерел, норматив вмісту забруднюючої речовини у відпрацьованих газах та впливу фізичних факторів пересувного джерела, технічний норматив допустимого викиду забруднюючої речовини, норматив якості атмосферного повітря). Охорона атмосферного повітря. Державне управління в галузі охорони атмосферного повітря (перелік законів якими регулюються відносини в галузі охорони атмосферного повітря, перелік державних органів, які здійснюють державне управління в галузі охорони атмосферного повітря). Економічний механізм регулювання відносин в галузі охорони атмосферного повітря. Основні види порушень в галузі охорони атмосферного повітря (основні форми документації первинного обліку видів і обсягів речовин, що викидаються в атмосферне повітря)

Н, О, П	Управління в галузі охорони та використання ґрунтово-земельних ресурсів	Ґрунтово-земельні ресурси, земельний фонд України, регіональний розріз проблеми забруднення ґрунтів. Стан земельних ресурсів України. Основні причини деградації та забруднення ґрунтів. Охорона ґрунтів на основі комплексного підходу. Державний земельний кадастр. Державний облік і моніторинг земель (поняття, мета, види). Поняття про землеустрій, його основні положення, повноваження, компетенції, економічний розріз. Екологічна стандартизація та нормування. Категорії земель, цільове призначення земель. Форми власності на землю. Суб'єкти права власності на землю. Органи управління в галузі охорони та використання земельних ресурсів, компетенції, повноваження. Економічний механізм регулювання землекористування. Порушення земельного законодавства, основні види
Р, С	Управління в галузі охорони та використання лісових ресурсів	Лісові ресурси України, лісовий фонд, функції лісу. Поняття «лісові ресурси». Поділ лісових ресурсів за їх значенням. Оцінка стану та використання лісових ресурсів України. Лісокористування. Охорона лісів, заходи. Державний лісовий кадастр. Державний облік, кадастр і моніторинг лісів. Органи управління в галузі охорони та використання лісових ресурсів. Економічний механізм регулювання лісокористування. Основні порушення та заходи впливу на порушників законодавства в галузі охорони і використання лісів
Т, У, Ф	Управління в галузі охорони та використання надр	Загальна характеристика надр, поняття «надра», «родовище корисних копалин», «техногенні родовища корисних копалин». Оцінка стану та використання надр України та її мінерально-сировинних ресурсів. Охорона та раціональне використання надр. Державний фонд надр. Користування надрами, види, типи, строки. Видобування корисних копалин. Економічний механізм забезпечення управління в галузі охорони і використання надр. Види платежів. Державний облік і державний кадастр родовищ, запасів і проявів корисних копалин. Ліцензування діяльності. Права та обов'язки користувачів надр. Органи управління в галузі охорони та використання надр. Державний та громадський контроль в галузі охорони та використання надр. Відповідальність за порушення законодавства про надра, види

Продовження табл. 2

Х, Ц, Ч	Управління в галузі охорони та використання об'єктів природно-заповідного фонду (ПЗФ) України	Загальна характеристика ПЗФ України, визначення поняття. Форми власності на території та об'єкти ПЗФ. Класифікація територій та об'єктів ПЗФ України. Державний кадастр територій та об'єктів ПЗФ. Збереження та охорона територій та об'єктів ПЗФ. Органи управління в галузі охорони та використання ПЗФ. Економічне забезпечення організації і функціонування ПЗФ. Відповідальність за порушення законодавства про ПЗФ
Ш, Щ, Ю, Я	Порядок проведення інспекторських перевірок з дотримання природо-користувачами вимог законодавства щодо охорони навколишнього природного середовища	Мета інспекторської перевірки. планування перевірок, їх види. Порядок здійснення контролю за охороною НПС на промислових об'єктах: підготовка до перевірки, перевірка об'єкту, перевірка повітря-охоронної діяльності, перевірка водоохоронної діяльності. Перевірка об'єкту з питань утворення, розміщення та знешкодження відходів. Оформлення результатів перевірки. Проведення державного контролю за охороною НПС на автотранспортних підприємствах

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Для опанування матеріалу та підвищення рівня знань передбачена самостійна робота.

В якості основних видів самостійної роботи студентів передбачено: вивчення конспекту лекцій згідно з модульною системою, підготовка до практичних занять, підготовка до поточного та підсумкового контролю.

ЗАСОБИ КОНТРОЛЮ ТА СТРУКТУРА ЗАЛІКОВОГО КРЕДИТУ

Система оцінювання знань, вмінь і навичок студентів передбачає оцінювання всіх форм вивчення дисципліни.

Перевірку й оцінювання знань студентів викладач проводить у наступних формах:

1. Оцінювання роботи студентів у процесі практичних занять.
2. Оцінювання засвоєння питань, винесених для самостійного вивчення.
3. Проведення поточного контролю.
4. Проведення підсумкового письмового заліку.

Таблиця 3 – Засоби контролю та структура залікового кредиту для студентів заочної форми навчання

Види та засоби контролю (тестування, контрольні роботи, індивідуальні роботи тощо)
МОДУЛЬ 1.
Участь у роботі на практичних заняттях
Контрольна робота
Підсумковий контроль з МОДУЛЯ 1
Залік: за переліком питань на основі результатів виконання практичних робіт та контрольної роботи

Критерії оцінювання індивідуального завдання (контрольної роботи)

Контроль виконання індивідуального завдання (контрольної роботи) здійснюється за наступними критеріями:

1. Самостійність виконання.
2. Логічність і послідовність викладення матеріалу.
3. Повнота розкриття теми.
4. Обґрунтованість висновків.
5. Використання й аналіз додаткової інформації.
6. Успішний захист роботи.
7. Якість та відповідність оформлення роботи вимогам.

Оцінку „відмінно” ставлять за умови відповідності виконаного завдання всім сімом зазначеним критеріям та його захист. Відсутність тієї чи іншої складової знижує оцінку. Захист ІНДЗ є умовою допуску до підсумкового контролю (заліку).

Для студентів заочної форми навчання передбачені наступні види контролю знань:

- виконання та обов'язковий захист студентом ІНДЗ контрольної роботи з отриманням позитивної оцінки, практичних робіт, успішний захист яких є допуском до заліку.

ІНФОРМАЦІЙНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Богаров, М. К. Наука управления: новый подход [Текст] / М. К. Богаров. – М. : Знание, 1990. – 64 с.
2. Водачек, Л. Стратегия управления инновациями на предприятии [Текст] : пер. с словацкого. – Б. : Л. Водачек, О. Вадачкова ; – М. : Экономика, 1989. – 167 с.
3. Шевчук, В. Я. Екологічне управління [Текст] : підручник / В. Я. Шевчук, Ю. М. Саталкін, Г. О. Білявський – К. : Либідь, 2004. – 432 с.
4. Максименко, Н. В. Організація управління в екологічній діяльності [Текст] : підручник / Н. В. Максименко, В. В. Задніпровський, О. М. Клименко. - 2-е вид. перероб. і доп. – Х. : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2008. – 340 с.
5. Шевчук В. Я. Модернізація виробництва: системно – екологічний підхід: Посібник з екологічного менеджменту [Текст] : / учб. посібник / В. Я. Шевчук, Ю. М. Саталкін, В. М. Навроцький – К. : СИМВОЛ-Т, 1997. – 245 с.
6. Экология города [Текст] : учебник / под ред. Ф. В. Стольберг. – К. : Либра, 2000. – 464 с.

Навчальне видання

Методичні вказівки
до проведення практичних занять,
самостійної та контрольної роботи
з дисципліни

«Організація управління в екологічній діяльності»
(для студентів 4 курсу заочної форми навчання за напрямом
підготовки 6.040106 „Екологія, охорона навколишнього
середовища та збалансоване природокористування”)

Укладач **ТЕЛЮРА** Наталія Олександрівна

Відповідальний за випуск *В. М. Ладигенський*

Редактор *О. В. Тарасюк*

Комп’ютерне верстання *К. А. Алексанян*

План 2012, поз. 95 М

Підп. до друку 11.01. 2012	Формат 60x84/16
Друк на різнографі	Ум. друк. арк. 0,6
Зам. №	Тираж 50 пр.

Видавець і виготовлювач:
Харківська національна академія міського господарства,
вул. Революції, 12, Харків, 61002
Електронна адреса: rectirat@kname.edu.ua
Свідоцтво суб’єкта видавничої справи:
ДК № 4064 від 12.05.2011 р.